

Dialog byl napsán v červenci 2013 a doručen 17. července 2013. Drobné změny byly vyřešeny korespondenčně.

MS: *Byl jste učitelem. V jaké životní fázi vás zastihl onen společenský přerod?*

VM: Pedagogickým pracovníkem MFF UK jsem byl od roku 1958 do roku 1984, kdy jsem se stal vědecko-technickým pracovníkem v Nukleárním centru UK. Do postavení pedagoga jsem se vrátil až roku 1991, kdy mi bylo dovoleno po letech obhájit habilitační práci. Doba kolem Listopadu pro mne byla v osobním životě smutná, protože jsem ji prožil v obavách o život své manželky.

MS: *Jak vy jste vnímal onen rok - roky, kdy se lámal režim a kdy se počala připravovat reforma?*

VM: Tu dobu jsem vnímal pozitivně a s nadějí, protože naši bolševici ztráceli oporu svého Velkého bratra. V lednu 1989 jsem se ve druhém patře od vrcholu organizační pyramidy zúčastnil utajeného sbírání podpisů pod dopis vědeckých pracovníků premiérovi Adamcovi, v němž jsme vyjádřili nesouhlas s počínáním policie vůči demonstrantům. 22. listopadu 1989 jsem byl prvním dospělým Poděbráďákem, který promluvil na protestním shromáždění zorganizovaném středoškolskými studenty „u hodin“ v lázeňském parku.

MS: *Co jste si od změny sliboval? Pokud člověk měl zájem působit na akademické půdě, jistě to byla možnost být součástí oné širší vědecké obce - Evropa aj.?*

VM: Sliboval jsem si zejména soulad mezi Všeobecnou deklarací základních lidských práv z roku 1948 a realitou v naší zemi. Mimochodem, text té deklarace byl před lidmi v podstatě tajen. Já sám jsem ho nabyl až roku 1969, kdy byl vydán Společností pro lidská práva. Mám ho dodnes. Z uplatnění Deklarace vyplývají ostatní pozitiva.

MS: *Neměl jste zájem se opětovně vrátit mezi studenty, tam, odkud jste vyšel?*

VM: Do pedagogického stavu jsem se vrátil po Listopadu, ale jen nakrátko. Jako proděkan fakulty jsem viděl do její finanční situace, která moc nepřála mladým kolegům, proto jsem se rozhodl, že po dosažení důchodového věku uvolním své místo někomu mladšímu a budu se věnovat svým zálibám jako jakýsi soukromý učenec.

MS: *Naplnila se vaše očekávání, která jste měl?*

VM: V podstatě ano, ale také proto, že jsem si budoucnost příliš neidealizoval. Moje očekávání byla založena na skutečnosti, že v předlistopadovém období bylo v dnešní ČR 1,2 milionu komunistů, kteří zde zůstali.

... Komunismus ...

MS: *Nejprve bych se věnoval vztahu k minulému režimu i osobní historii. Pocházíte z malé obce v Polabí. Můžete o sobě trochu prozradit? Jak na vás působili rodiče, škola a jiné okolnosti?*

VM: Troufám si říci, že ona působení byla veskrze pozitivní, ale trochu přiškrcená rozhledem lidí, od kterých jsem bral rozum. Dětství jsem měl možná trochu vážnější než většina kamarádů, protože moje maminka byla velmi vážně nemocná - Vánoce roku 1942 a duben a začátek května 1945 byly bez maminky, která byla v nemocnici s rakovinou. Táta někde dělal revoluci a já jsem měl dost času na všelijaké, někdy i nebezpečné klukoviny. Dodnes na to mám památku v podobě střepliny, jež se mi zaryla do kolena při jednom pyrotechnickém pokusu a kterou asi po padesáti letech objevila na

rentgenovém snímku jedna paní doktorka. Vždy jsem měl vážnější vztah ke škole a k učitelům, z nichž některé dodnes vnímám jako své vzory. Samozřejmě si pamatuji i učitele, které jsem jako vzory nepřijal.

MS: *Čím pro vás byl komunismus? Nakonec se to zastavilo ve fázi socialismu, to znamená, že chyběl zánik státu a také vytvoření beztrždní společnosti.*

VM: Můj pohled na komunismus se měnil s věkem tak, jak se rozšiřoval můj rozhled. Důležitou roli přitom sehrál zblízka viděný osud jednoho dvanáctihektarového sedláka z Dymokur, který měl tu smůlu, že byl ve vsi největší. Bylo potřeba ho zavřít, aby se lidem více chtělo do jednotného zemědělského družstva. Další užitečnou lekcí jsem dostal, když jsem jako premiant maturit na poděbradském gymnáziu nesměl jít studovat medicínu, protože můj otec, cukrovarský dělník, vystoupil roku 1946 z KSČ, kam vstoupil rok předtím. Iniciativu přitom vyvinuli místní bolševici, nikoli škola. Pak již to pro mne byla jen přetvářka a klamání jedněch a podplácení druhých lidí.

MS: *Soudíte, že idea byla v realizaci „spravedlivější společnosti“? Otázkou je, zdali je možné vytvořit „spravedlivou společnost“? Lze uvažovat tak, že v realitě je vždy zápas mezi idealismem a pragmatismem?*

VM: V jejich pojetí spravedlnosti tu ideu vidím, ale co je spravedlivé, by určovali oni. Také to je totalita.

MS: *Zřejmě jste nevěřil, nevěříte, že jde někdy násilnou cestou budovat lepší světy. Nebyla to dle vás deviace, která se opětovně někdy v budoucnu musí vrátit k normálu? Jak se díváte na lidi, kteří věřili, byli ve straně, a na ty, kteří tam vstoupili čistě pro vlastní prospěch? Měli příliš „pružné“ páteře.*

VM: Ti první měli ve štítu naivitu, ti druzí měli prodejné duše, což je vlastnost trvalá. Člověk je ale tvor složitý, nelze ho posuzovat podle jediného parametru a ani závěr takového posouzení nemusí být stejný pro všechny situace.

MS: *Poté, co jste zjistil, že komunismus není režimem, který je důstojný pro svobodného člověka, ale pouze pro ty, kdo jsou ochotni se smířit s tím, že jsou ovládáni, neměl jste zájem emigrovat? Byl jste kantor, tedy představitel inteligence, a Češi se s touto profesí v zahraničí neztratili.*

VM: O emigraci jsem uvažoval po příchodu „bratrských vojsk“, kdy jsem s rodinou žil v Iráku. Mimořádně, také tento pobyt (1966 - 1970) pro mne byl podobnou lekcí jako jiné prožitky popsané výše. Po nástupu Husákovy vedení jsem upadl do beznaděje, která k emigraci sváděla. Na jedné straně vah byla skutečnost, že bych nemusel utíkat, ale pozval bych k sobě jednoho pána z britského velvyslanectví, který by mi pomohl nalézt uplatnění v některé zemi (bývalého) britského impéria. Tam bych se s rodinou, nikoli s prázdnou kapsou, a s dobrou znalostí angličtiny (o VŠ kvalifikaci ani nemluvě) odebral. Na straně druhé jsem přemýšlel o tom, jaké má trvalá (v jinou možnost jsem tehdy nevěřil) emigrace pro slušného člověka důsledky. Jsem přesvědčen, že emigrant má přijmout identitu občana hostitelské země a protože jsem si uvědomil své češství, přestal jsem naléhat na manželku a po ukončení pracovního kontraktu jsme se roku 1970 vrátili domů. Svě místo na fakultě jsem našel obsazené, protože v můj návrat nikdo nevěřil. Prázdniny ale ukázaly útěk jiného kolegy, a tak jsem nastoupil na jeho místo. Návratu jsem o něco později trochu litoval, když mi nechtěli vzít do nenaplněného gymnázia dceru, rovněž z „politických důvodů“.

MS: *Je možné považovat procesy kolem roku 1989 za jasné vyvrácení komunistické utopie a vítězství liberální demokracie?*

VM: Podle mého mínění nikoli. Zda mám pravdu, ukáže budoucnost. Obávám se, že prvním testem náš národ právě prochází. Myslím však, že slovo „utopie“ ve vaší otázce není namístě.

... Po roce 1989? ...

MS: *Jak jste uvažoval o proměnách? Systém demokracie, kapitalismu zdejší lid znal po roce 1918, nicméně to Československo vzniklo po rozpadu Rakouska - Uherska, tedy systémy fungovaly v jiných kontextech. Nyní jsme se snažili „navázat“ a „překročit“ 41 let trvající období nesvobody. Co si sám představujete pod termínem demokracie a kapitalismu? Slova jsou to jistě milá. Jedno dává moc lidem, druhé umožňuje rozvinutí lidských schopností díky ekonomické svobodě. Na druhou stranu - v antice, v Řecku však demokracie nebyla žádána, neboť vláda lidu také může znamenat vládu luzy.*

VM: Pro mne demokracie znamená svobodu vyjadřování a získávání informací, volební právo (aktivní i pasivní) pro všechny duševně zdravé lidi. Znamená také uznání výsledků voleb do zastupitelských orgánů, i když s nimi nesouhlasím. Znamená i odpovědnost při výběru, koho volím, jen takový člověk si demokracii zaslouží. Kapitalismus jsem bral a беру jako systém vyplývající z demokracie.

MS: *Co nám bylo dáno? Svoboda, či demokracie? Setkal jsem se postojem, že pouze svoboda.*

VM: Dáno nám nebylo nic. Svobodu a demokracii si lidé vydobyli svým jasným postojem, ale mnozí z nich se nyní lekají právě té svobody. Vidí, že nikdo jim sice tolik neporoučí, ale také se o ně tolik nestará, takže se musí starat sami. Demokracii si mnoho lidí mylně vykládá jako materiální rovnostářství.

MS: *Nemohu se opomenout otázku, jak jste se rozuměl postoji lidí, kteří chtěli obnovit ideály z roku 1968? Vám v té době bylo 34 let. Realisté řeknou, že svět byl již jinde.*

VM: Ideály roku 1968 vyšly zevnitř komunistické strany, která 20 let lidem lhala, což nebylo možné nevidět. Jejich hlasatelům jsem nepřisuzoval velkou kredibilitu, spíše snahu zůstat nahoře i za nových podmínek. Zde se ale mohu mýlit, protože já jsem se na tyto události díval z velké dálky. Na některé dnešní hlasatele demokracie se dívám stejně, jako jsem se tehdy díval na pracovníky našeho velvyslanectví v Bagdádu, když někteří váhali, zda se již názorově překlomit, nebo raději ještě počkat. Dnes se stejně dívám na bývalé komunisty, z nichž jsou po Listopadu náramní, ale opatrní demokraté.

MS: *Pokročme dále. Rád bych se zeptal na otázku vztahu systému a člověka v kontextu obnovy demokracie a kapitalismu. V. Klaus říkal, že měníme systém, ne lidi. Jak vy se díváte na tuto tezi? Právě v minulém režimu se komunisté snažili změnit člověka a dopadlo to tak, že lidé byli odcizeni své přirozenosti. Sám jako fyzik uvažujete o chování částic, víte, že se může jejich „chování“ korigovat a tím ovlivnit celková charakteristika systému, ale snažit se změnit chování lidí, fungování lidského světa může někomu zavánět inženýrstvím, jež má neblahé důsledky. To proto, že lidé nejsou částice. Z tohoto důvodu bychom měli dbát na dobrá pravidla, jimž se lidé budou moci přizpůsobit.*

VM: Jako fyzik jsem se zabýval světem neživým, který se nechá přesněji popsat, ale jen proto, že je jednodušší. Proto jsem opatrnější ve věcech týkajících se záležitostí lidských. S tímto vědomím jsem (opravdu bez jakéhokoli úsilí a v podstatě nerad) šel na poděbradskou radnici. ANO pro mne znamenalo ANO, NE znamenalo NE. Demokracii jsem bral jako systém, který lidem vytvoří solidní mantinely chování, lidi jsem bral jako jakési částice, které se místo fyzikálními zákony budou řídit demokraticky vzniklými zákony s tím, že tyto zákony nemohou postihnout všechny sféry lidského života, že zde vždycky bude prostor mezi zákonným a protizákonným, v němž se lidé budou řídit svým pojetím slušnosti. V první polovině 60. let jsem si platil jednoho Angličana, aby mi zdokonalil angličtinu a něco pověděl o tom, jak to v onom druhém světě za železnou oponou chodí. Mezi jiným

mi řekl, že se diví, jak jednoduché u nás lidé mají zámky u domovních a bytových dveří. „Až budete mít tu demokracii, budete si pořizovat složitější zámky, protože se rozmnoží bytové krádeže,“ řekl mi mezi jiným. „Svoboda je totiž také větší svobodou pro všelijaké tunery.“

MS: *S odstupem času se člověk může setkat s postojem, že jednu Berlínskou zed' jsme zbořili, ale druhou jsme vytvořili, a ta je z kapitálu. Jak uvažujete o této skutečnosti? Problém je v tom, že síla kapitálu může narušovat demokratický proces. Jinými slovy demokracie se mění v oligarchii?*

VM: S tím ovlivňováním to je pravda, ale přinejmenším před nástupem oligarchie lidé mají možnost správně si počínat ve volebních místnostech. Chce to ale pozorovat okolní svět odpovědněji než skrze sklenici piva, zejména pokud mi ji někdo zaplatil. Myslet na to, že dvě velké totality, Hitler a Gottwald, se k moci dostaly v podstatě demokratickou cestou. Nenechat se nachytat na předvolební nákladné triky a klást si otázku, kde na to všechno ti znamenití lidé vzali peníze.

MS: *Ještě bych se dotkl otázky kapitalismu. Soudíte, že je to jediný možný hospodářský koncept? Je mnoho kapitalismů ...*

VM: Nevím, nejsem ekonom. Ani můj otec – dělník, si pořádek v hospodářství neuměl představit jinak než v rámci soukromého vlastnictví, ovšem za podmínky vyváženého vztahu mezi zaměstnavateli a zaměstnanci. Podle jeho odhadu bylo mezi prvorepublikovými nezaměstnanými asi 5 % takových, kteří o zaměstnání nestáli.

MS: *Byl jste pro šokovou cestu v transformačním scénáři, nebo jste vůči Václavu Klausovi měl výhrady?*

VM: Na to jsem neměl podložený názor. Budiž mi omluvou, že politikou jsem se zabývat nechtěl, teorii různých převratů jsem nikdy nestudoval.

... Politika ...

MS: *Otázky demokracie, kapitalismu, tedy systémů a hodnotových východisek se odrážejí v politice. Jak si ji definujete?*

VM: Na přesnou definici si netroufám.

MS: *V minulosti onu politiku vykonávali lidé se stranickou legitimitací. Myslíte si zpětně, že k něčemu směřovala?*

VM: Směřovala k transformaci lidí ve stádo, k němuž by se dospělo v jejich pojetí komunizmu. Razili heslo „každému podle jeho potřeb“, ale co by kdo potřeboval, by ve skutečnosti určila neomylná Strana. Přípravou na to byly všelijaké socialistické závazky k různým příležitostem a podobné nesmysly. Každý věděl, že to je šaškárna, ale přesto ji dělal v domněnání, že bolševiky přelstil, když své „socialistické“ závazky plnil jen naoko. Ve skutečnosti však tím, že vědomě dělal zbytečné věci, dokazoval svoji poslušnost, a o to jim šlo. V roce 1957 mi to v jiné podobě vysvětlil jeden vojenský politruk s vyšší hodností, účastník 2. světové války.

MS: *Přivítal jste možnost ovlivňovat onen běh věcí veřejných, že? V roce 1989 jste se zapojil do utváření demokratické politiky v lázních Poděbrady.*

VM: Zapojil jsem se v Poděbradech, ale nikoli v lázních, a to hlavně tím, že jsem v Listopadu dvakrát promluvil k lidem v době, kdy ještě nebylo zřejmé, že to bolševici vzdají. Podobně jsem si počínal i na fakultě. Dopředu jsem se však moc netlačil, protože jsem měl doma na smrt nemocnou manželku a bál jsem se, že by umřela v osamění, kdyby mě zavřeli.

MS: *Jaké byly výchozí podmínky? Vzniká Občanské fórum, které se posléze štěpí ...*

VM: Je přirozené, že lidé se dokážou spíše sjednotit v boji proti něčemu obecně špatnému (OF), než se následně sjednotit na tom, co je možné. Tak po převratech vznikají politické strany, protože každý chce něco jiného. Je smutné, že 20. výročí Listopadu nedokázali poděbradští aktéři oněch událostí oslavit společně. Co je před dvaceti lety spojovalo, bylo najednou slabší, než to, co je potom rozdělilo. Možná, že lidé prostě potřebují dostat bolševickou lekci ještě jednou, třebaže v jiné podobě.

MS: *Jak jste viděl participaci lidí, jejich aktivitu a neaktivitu? Když člověk mluví s pamětníky v Poděbradech, tak zdůrazňují, že lidé v počátcích utváření demokratické politiky měli daleko větší zájem a jejich hlas tím pádem byl slyšet.*

VM: Jedna věc je něčemu novému a dobrému hlasitě zatleskat, druhá věc je pomoci tomu na svět nějakou svojí aktivitou.

... Politika a dialog ...

MS: *Jakou funkci má podle vás dialog v rámci politiky a vede se u nás dnes dialog? Není to spíše monolog, či chcete-li dialog hluchých? Jak se to projevuje v současné politice, je známé, jelikož stav je nedobrý. Ale jaká kvalita dialogu byla například v počátcích budování místní politiky v Poděbradech či za vašeho starostování mezi lety 1994 - 1998?*

VM: Dialog jako takový je nebo má být podstatou činnosti všech parlamentů světa počínaje zastupitelskými orgány obcí. Do dialogu však nepatří pouliční výtržnosti s rozbíjením výloh a aut, ani jiné nátlakové akce. O kvalitě dialogu na poděbradské radnici za mého starostování svědčí pochvala jednoho komunistického zastupitele na závěrečné schůzi zastupitelstva. Řekl tehdy, že atmosféra při jednáních byla demokratická. To odpovídalo mému názoru, že každý člen zastupitelského orgánu, zvolený tudíž velkým počtem lidí, má právo zde jejich jménem říci cokoli (i když ne jakkoli), a to i tehdy, když s tím předsedající nesouhlasí. Samozřejmě v mezích daných schváleným jednacím řádem.

MS: *Neměli bychom také opomenout politické strany? Tážu se proto, že ty byly zdiskreditovány z minulého režimu. Vy sám jste kandidoval za Občanskou demokratickou stranu.*

VM: Za komunistů byla politická strana jen jedna. Ty ostatní měly slovo „strana“ jenom v názvu, ale ne ve vlastním politickém programu.

... Senát ČR ...

MS: *V roce 1996 se stáváte senátorem. Senát sám funguje od roku 1996, jaký k němu máte vztah? Pro mnohé byl nechtěným dítětem.*

VM: O funkci senátora jsem na rozdíl od funkce poděbradského starosty usiloval z vlastní iniciativy, protože jsem nechtěl, aby se všude zase natlačili komunisté a bačkorové, kteří se jim klaněli více, než bylo nutné k zachování holé existence. Senát jsem si představoval jako parlamentní komoru, jež by se zabývala pouze ústavními zákony, volebním zákonem, důležitými mezinárodními smlouvami, volbou hlavy státu a ústavních soudců a podobnými obecnějšími záležitostmi, nikoli technikáliemi typu dopravních předpisů. Funkci senátora jsem si představoval jako víceméně neplacenou,

vykonávanou lidmi, kteří se dokážou uživit tím, co dokázali předtím, a ochotnými obětovat svůj volný čas ve prospěch co nejvyšší úrovně našeho státu. Existenci takové horní komory pokládám za oprávněnou. Za nynějšího stavu je Senát reflexní institucí, jež se snaží o oponenturu produktů Poslanecké sněmovny, což samozřejmě má svůj význam, ale ten by se měl s pokračující transformací legislativní soustavy zmenšovat, až by zbylo to podstatné, o čem jsem se zmínil výše. Pak by se Senát měl transformovat do podoby, v jaké jsem si ho představoval a představuji dodnes.

MS: *Myslíte si, že toto těleso se dobře podílí na kultivaci české politiky? Je institucí, která by podle vás měla reprezentovat konkrétní lidi z regionů, či lidi, kteří jsou obecně známí?*

VM: Myslím, že zpočátku jeho existence to bylo kultivované těleso. Občas se však vídám s některými starými zaměstnanci Senátu, kteří říkají, že vztahy mezi senátory se oproti našim dobám podstatně zhoršily, že se podobají tomu, co je v Poslanecké sněmovně. Gentlemanství starých časů, které tito zaměstnanci dříve viděli a oceňovali, prý vyšlo z módy. Jmenovité složení Senátu určují sami voliči a je na nich, zda zvítězí regionální příslušnost, nebo „známost“, či politická orientace kandidáta. Já sám se při přímé volbě snažím volit lidi, které znám osobně nebo z výsledků jejich práce. V obou případech myslím na to, že každý, kdo chce být někam zvolen, má předem ukázat, že o tom něco z vlastní zkušenosti ví. Kandidovat do nějaké politické funkce „z nuly“, bez toho, že bych se před lidmi projevil jinak než řečením na volebních shromážděních, pokládám za drzost. Je mi líto, že na to tolik lidí naletělo při první přímé volbě prezidenta. Mám na mysli některé kandidáty odpadlé v prvním kole.

MS: *Jak se díváte na složení Senátu ČR? Je podle vás správné, když Senát je složen odlišně než Poslanecká sněmovna? To je příklad let 2010 – 2014. Dominují levicové strany.*

VM: Je to takové, jaké to lidé v den voleb zvolí, slovo „správné“ není na místě. Mnozí voliči se přitom ohlížejí jen na to, co právě hlásají sdělovací prostředky, a nemyslí na důsledky, jež bude mít vláda levice, kterou zde máme, pro vzdálenější budoucnost.

MS: *Když se člověk dívá na profil činností, působil jste též ve Výboru pro evropskou integraci. Bylo to v době, kdy probíhaly přípravy našeho vstupu do Evropské unie. Jakou roli v integraci měl Senát ČR a jak se díváte na normy, které se díky integraci do Evropské unie musely schvalovat?*

VM: Role Senátu byla stejná jako Poslanecké sněmovny. Rokovali jsme s europoslanci, občas vyvraceli jejich názory na nás, vyjadřovali se k souladu nově přijímaných zákonů s právem EU a podobně. Já sám jsem navíc dlouho před vstupem nabídl ve všech regionálních periodikách svého obvodu, že přijdu téměř kdykoli a kamkoli lidem vyložit, co to členství obnáší. Byl jsem členem tří zahraničních delegací (EU, NATO, ZEU) a ledacos jsem při svých cestách na vlastní oči viděl jinak, než to líčily naše sdělovací prostředky. Chtěl jsem to lidem říci, než půjdou k referendu. Několik takových besed jsem také uskutečnil, hlavně ve školách, a poslouchali je i učitelé. Zarazilo mě, že o takovou besedu neprojevila zájem ani jedna škola z Poděbrad – inu, doma nikdo prorokem. V Libici, Kolíně nebo Brandýse byli učitelé jiného názoru.

MS: *S odstupem času si nemyslíte, že v počátcích transformace byli v politice lidé s idejemi, a nyní tam jdou čistě proto, aby prosadili čistě soukromé zájmy?*

VM: Jsem přesvědčen, že lidé s idejemi jsou v politice i nyní, a že na druhé straně se tenkrát do politiky hrnuli i lidé, kteří si uvědomili, že při takovém zvratu spojeném se změnami vlastnických vztahů k obrovskému majetku se dá něco urvat pro sebe.

... Školství a vzdělání ...

MS: *Co člověk a vzdělání? Jistě jste svou profesi neopustil a sledujete to, co se děje ve školství? Vy jste působil ve vzdělání – přírodní vědy, které nebylo tolik intoxikováno marx-leninskou ideologií, díky níž byli třeba i preferováni lidi z rodin, z níž jste byl i vy. Co nyní? Jakou roli by měla hrát škola? Co by měl, dle vás, znát člověk dnešní doby, která je rychlá, proměnlivá, aby dokázal být dostatečně „konkurenceschopný“? Omlouvám se, za ono slovo, nicméně dnešní člověk je oddán práci a předpokladem oné konkurenceschopnosti v práci jsou znalosti a pružnost.*

VM: V oblasti vzdělání si myslím, že je třeba opustit obecnou domněnku, že každý má na to, aby vystudoval solidní střední, nebo dokonce vysokou školu. Tak to není, vede to jednak ke snížení úrovně výběrového školství, jednak ke snížení důstojnosti manuální práce. Příliš mnoho studentů studuje ne to, co je potřeba, ale to, co je nejjednodušší, a nemyslí na to, že takových lidí je již nyní příliš mnoho – s tím souvisí také ona konkurenceschopnost.

... Minulost a vyrovnání se s ní ...

MS: *Ještě bych se vrátil k té naší minulosti. Co znamená, vyrovnávat se s ní? Jak se díváte na skutečnost, že zde stále existuje strana, která 41 let neúspěšně řídila zemi?*

VM: Slovo „neúspěšně“ bych nahradil slovem „kolaborantsky“, čímž rozumím v zájmu cizí moci. Někdy mě napadá provokativní myšlenka, že kdo v tomto národě za něco stojí, prošel komunistickou stranou. Je mi to líto. Vámi zmíněný neúspěch vyplýval právě z toho kolaborantství za odměnu v podobě výhodnějšího postavení v zaměstnání. Možná jste si všiml, že někdy používám slovo „bolševik“, jindy „komunista“. Bolševikem míním každého, kdo byl před Listopadem členem KSČ, takže viděl, co to bylo za spolek, a nemůže se na nic vymlouvat. Nezáleží mi na tom, zda potom setrval v nástupnické KSČM, nebo zda zázračně „prohlédl“ a třeba se i stal náramným „demokratem“. V jistém smyslu mi jsou příjemnější ti, kteří v komunistické straně vytrvali, než ti, kdo stranický kabát, který je po Listopadu přestal hrát, zahodili nebo vyměnili za jiný.

MS: *Čím si vysvětluje onu náklonnost? Je to tím, že lidé mají zájem žít v systému, který je centrálně řízen, nebo lidé nemají paměť, která je nedílnou součástí lidské osobnosti?*

VM: Je to od každého trochu, navíc je třeba přidat lidskou pohodlnost v uvažování.

MS: *Žil jste většinu svého života ve 20. století. Jaké je vaše poselství z tohoto století?*

VM: Jsem rád, že jsem byl svědkem rychlého rozmachu vědy a techniky, že jsem zažil rozmach elektroniky od krystalky až po satelitní televizi a podobné věci, zkrátka, že stále bylo nad čím žasnout. 20. století ale přineslo také děsivou zkušenost se dvěma diktaturami, navenek sice odlišnými, ale se společnou podstatou. Tyto dva příklady mám za trvalé, ale obecně jsem vícekrát zažil, že co jsem někdy pokládal za důležité nebo krásné, jsem po letech viděl jinak. Někdy bych bez hmatatelných důkazů ani nevěřil, že to opravdu bylo takové, jaké to mám v paměti, co se stalo. Takovým mementem je pro mne malý totem, který jsem jako skaut vyřezal v roce 1949 a který mi při následné likvidaci naší organizace zmizel z očí. V paměti jsem ho pak desítky let měl jako něco ohromného, jako zázrak mé vlastní provenience, o který lidstvo tak nešťastně přišlo. Asi před dvěma lety mi byl tento oplakávaný poklad vrácen a já jsem žasl, jak je ošklivý.

MS: *Jakou budoucnost vidíte pro tuto zemi v rámci Evropské unie a globalizovaného světa?*

VM: Dobrou, nebo špatnou podle toho, jak moc se budeme dále zadlužovat, a podle toho, jestli dostaneme rozum a budeme mít více dětí. V opačném případě se mladší z nás mohou dožít časů, kdy nám přistěhovalci vnutí společenské a kulturní normy, jakých bych se dočkal nerad. Jednou jsme se ženou jeli v okrajové čtvrti Paříže v městském autobuse a najednou jsme si uvědomili, že jsme v něm

jedinými Evropany. Toho bych se v Praze dožil nerad.

P.S.:

MS: *Jak jste se osobně účastnil obnovy demokracie a kapitalismu?*

VM: Já si žádnou přímou zásluhu na tak velké věci nepřipouštím. Náramní demokraté nám asi od prosince 1989 rostli jako houby po dešti, a tak jsem v tomto smyslu o sobě nikdy nepřemýšlel.

Ve vztahu k obnově kapitalismu bych řekl, že jsem se jej na štěstí nijak neúčastnil. Kapitalismus pokládám za přirozenou etapu vývoje svobodné lidské společnosti, v níž si mají ti mocnější, tedy kapitalisté, počínat vůči těm ostatním tak, aby systém byl díky sociálnímu smíru stabilní. To je jediný názor, na který si jako laik v ekonomii troufám.

MS: *Účastnil jste se kuponové privatizace, jakožto velké příležitosti obnovy kapitalismu?*

VM: Zúčastnil, dokonce jsem i nějaké akcie dodatečně přikoupil, ale starosti na poděbradské radnici mi nedovolily se situací na akciovém trhu zabývat. Když jsem se k tomu konečně dostal, bylo moje výsledné saldo mírně záporné. Šlo ale jen o desítky tisíc korun a zavinil jsem si to sám.

MS: *Co jste říkal na rozdělení Československa na dvě samostatné republiky? Nepřispělo rozdělení k eliminaci slovenského nacionalismu, což vedlo k lepší spolupráci v rámci Visegrádského společenství a také k opětovnému setkání zemí v Evropské unii?*

VM: Rozdělení státu jsem přivítal. Krátce potom jsem byl ministerstvem školství vyslán na mezinárodní semináře o VŠ, kde jsem se setkával se slovenskými kolegy a spolu s nimi nejednou odpovídal udiveným účastníkům z jiných zemí na otázku, jak je možné, že země bývalé Jugoslávie se mezi sebou perou, zatímco my se se slovenskými kolegy nadále máme rádi. Podobný pocit jsem měl za svého pobytu v USA, kde jsem neúmyslně a nepozorovaně vyslechl odpověď bývalé ministryně Mečiarovy vlády na otázku, proč k rozdělení došlo a zda to bylo správné. Její odpověď zněla asi takto: „Jedni o druhých jsme si mysleli, že na ně doplácíme. Tak jsme se rozdělili a je pokoj.“ Hlavní pro mne bylo a je, že jsme se rozešli důstojným způsobem a že se na mezinárodních ani vnitřních fórech nehádáme – to je můj vlastní dodatek k onomu výroku. Zda rozdělení pomohlo eliminovat slovenský nacionalismus, si netroufám posoudit.